

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4



No 4

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati



74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982



Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 882 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 30-aprelda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.



MUNDARIJA

Organizational Behavior and Leadership.....	10
Ibrokhim Gulomov	
Baliqchilikda klasterlarini tashkil etishning nazariy asoslari	18
Olim Murtazayev, Muydinov Olim Bekmuratovich	
Оценка состояния привлечения инвестиций в сферу туризма Узбекистана и механизмы управления	24
Арзиматов Бобирмирзо Зокирджон угли	
Biologik aktivlar buxgalteriya hisobni milliy va xalqaro standartlarga muvofiq takomillashtirish masalalari ...	27
Axmadaliyeva Zebo Abduxalimovna	
Aholi yashash joylarida yong'in risklarini bartaraf etish xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari	32
Aziz Zikriyoev	
O'zbekistonda ilmiy darajali kadrlar tayyorlash tizimi boshqaruvining tashkiliy tuzilmasi va vazifalari.....	40
Beknaeva Shaxnoza Vladimirovna	
Mintaqaviy turizmning iqtisodiyot rivojlanishiga ta'siri (O'zbekiston turistik xizmatlar bozori misolida).....	45
D. B. O'roqova	
Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ko'paytirishning asosiy yo'llari.....	50
Ibrohimov Boburmirzo Baxtiyor o'g'li, Sayfiddinov Sarvarbek Anvarbek o'g'li	
Sanoat korxonalarining aksiyalar bozoridagi faoliyati tahlili: muammolar va yechimlar	55
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
Qurilishda modernizatsiya va diversifikatsiya qilish asosida yangi ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish	63
Islamov Ozodjon	
Sanoat korxonalari innovatsion salohiyatini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish yo'llari.....	67
J. K. Boymurodov	
Mamlakatda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish yo'nalishlari	72
Kadixodjayeva Nilufar Raxmatullayevna	
BlokchEYn texnologiyalari yordamida raqamli iqtisodiyotni o'zgartirish	77
Karabayev Rustam Zafarovich, Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida zamonaviy mehnat bozorining rivojlanishi	84
Layli Mirzayeva	
Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirishda investitsion resurslardan samarali foydalanish mexanizmlari.....	88
Luiza Komilovna Xaydarova	
Umumta'lim muassasalari sonining ekonometrik tahlilini pedAgogik metodlar yordamida amalga oshirish....	93
Ravshanova Muhayyo Maxmanazarovna	
O'zbekiston tarixiy shaharlarida turistik faoliyati shakllanishi va ularni boshqarishning nazariy asoslari.....	98
Meliqulov G'ayrat Abdug'afforovich	
Iqtisodiy rivojlanish va ilmiy tadqiqot rivojlanishining havo ifloslanish darajasiga ta'siri	105
Murodullayev Kamoliddin Sherzod o'g'li, Sadibekova Bibisora Djapparovna, Turdiqulov Farrux Ravshanjon o'g'li	
Hududlarni rivojlantirish va "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirishning ekologik muammolari.....	110
Maxkamov Saidafzal Saidkamol o'g'li, Yigitaliyeva Dilnavo Mansurjon qizi	
Ekoturizm obyektining tasniflanishi va alohida xususiyatlari	116
Qodirov Azizjon Anvarovich	
Mamlakatimiz oliy ta'lim tizimida sifat menejmentidan foydalanishning konseptual asoslari	121
Saidqulova Furuza Farmonovna	
Bo'lajak iqtisodchilarning kasbiy kompetensiyalari.....	125
Shukurova Marifat Xodjiakbar qizi	
Ta'limning bosqichlari va ularning inson kapitalini shakllantirishdagi ahamiyati	129
To'rayeva Hurriyat To'yqulovna	



Hududlarda to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb etish dasturini amalga oshirishda marketingni rivojlantirish yo'llari	136
Xamidov O. X., Tojiyeva A. F.	
Investitsiyalar marketingining strategik aspektlari.....	143
Xodjamberdiyeva Dilnoza Bahtiyorovna	
Xorijiy investitsiyalarni jalb etishda investitsion muhit jozibadorligini oshirishga nazariy qarashlar	149
A. Bektemirov, A. A. Abdurahmonov	
Qishloq xo'jaligi raqobatbardoshligini oshirishning ilg'or xorij tajribasi	154
Abdulloev Asliddin Junaydullayevich, Ochilov Narzullo Fayzulloyevich	
Sanoat ishlab chiqarish tizimining investitsion xususiyatlari.....	159
Yodgorova Xalima To'liqinovna	
Turizm sohasi uchun yuqori malakali kadrlarni tayyorlashda davlat va xususiy sherikchilikning o'zaro bog'liqligi tahlili.....	165
Raxmatov Adxam Itolmasovich	
Mamlakatimizda turizm tashkilotlari faoliyatini qo'llab-quvvatlash maqsadida marketing instrumentlari orqali samarali tizim yaratish.....	169
Suyunova Kamilla Baxromovna	
Qishloq xo'jaligida agrokimyo xizmatlar ko'rsatishning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari	173
Tabayev Azamat Zaripbayevich	
Yashil iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilishni faollashtirish muammolari	178
Xomitov K. Z., Masharipova S. R.	
Considerations on the Problem of Illegal Migration and Human Trafficking	183
Azamatova Gulmira Bayirbekovna, Otarbayeva Guljan Kobeyevna	
Sustainable Development and Environmental Economics in Uzbekistan: A Focus on Carbon Pricing and Renewable Energy	186
Muhammadiyev Po'latjon Ilhomjon o'g'li, Urganbayeva Dilnoza Toxtasinovna	
The use of Digital Technologies in the Provision Of Utilities to the Population	192
Mamanazarov Oybek Shomurodovich, Inoyatova Durdona Shoxaydarovna, Alijonov Jamshid Alijon o'g'li	
The Current State of the Digital Economy in the Agrarian Sphere: Problems and Solutions	196
Babadjanov Abdirashid Musayevich	
Behavioral Theory of the Firm.....	201
Egamberdieva Oydin Abror qizi	
The Role of Information Technologies in Increasing the Capitalization of Commercial Banks	207
Egamova Makhfurat Esanovna	
Финансовые риски в исламском финансировании для внедрения в Республики Узбекистан	211
Абдуллоев Фуркат Олимджонович	
Совершенствование методологии экспертизы инвестиционных проектов	216
Бекимбетова Гулнора Маратовна	
Методические подходы к формированию механизмов стратегического управления развитием химической отрасли.....	223
Бибутова Шахло Саъдуллаевна	
Меры по снижению доли теневой экономики в стране.....	228
Махмудова Юлдузхон Бахромжон кизи, Сафаров Гиёсиддин Абдуллаевич ўғли	
Формирование национальной инновационной системы – одна из приоритетных задач повышения конкурентоспособности Республики Узбекистан	232
Н. М. Махмудов, А. А. Алиев, З. А. Мирзоев	
Мониторинг и анализ современного состояния и развития промышленности в Узбекистане.....	237
Назарова Раъно Рустамовна, Исмоилова Малика Дилшодовна	
Цифровая платформа как инструмент трансформации бизнес-процессов.....	243
Раупов Жамшид Рашидович	
Роль применения ключевых показателей эффективности труда на предприятиях.....	249
Рахматуллаева Шахноза Хамидовна	



Влияние цифровой трансформации на инвестиционную привлекательность Узбекистана.....	255
Саитхамолов Мухаммадхожа Сабирходжа угли, Маркабаева Жансая Айбек кызы	
Организация и координация методической помощи при управлении педагогическими кадрами	261
Хакимова Майя Юрьевна	
Интеграция узбекистана в мировое экономическое содружество путем унификации бухгалтерского учета на основе МСФО	266
Зарипова Саёхат Зафаровна	
Tijorat banklari tomonidan investitsiya loyihalarini moliyalashni rivojlantirish imkoniyatlari.....	271
Abduqodirova Ozoda Anvarjon qizi	
Tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarga ajratilgan kreditlarning joriy tahlili.....	276
Abdusalomov Jaxongir O'ktam o'g'li	
Globalashuv sharoitida mamlakatimizda sug'urta bozorini raqamlashtirishning ahamiyati	282
Anvarova Z.	
The Role of Parents and Teachers in Promoting a Healthy Lifestyle in Children.....	286
Axtamov Djamshed Baxromovich	
A Study of the Importance of Green Economy in Uzbekistan Sustainable Economic Development and its Measurement Indicators in Relation to Environment.....	291
Ataniyazova Maksuda Baltayevna, Tairova Zarnigor Mammot qizi	
Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot tuzishning zarurligi.....	296
Avazov Iloxom Ravshanovich	
Foydani soliqqa tortish obyekti sifatidagi iqtisodiy tarkibi.....	301
Axrorov Zarif Oripovich	
Surxondaryo viloyatida aholining uy-joy bilan ta'minlanganlik darajasini tahlili.....	309
Ibragimov Qobil To'xtamishovich	
Review of Methodological Approaches to Enterprises Financial Condition Analysis.....	314
Ismailova Maxbuba Mirxalilovna	
Innovatsion rivojlanish sharoitida xizmat ko'rsatish sohasini tasniflanishining nazariy va ilmiy asoslari.....	319
Masharipova Manzura Alimbayevna	
Korxonalarda benchmarking strategiyalarini qo'llashning ijtimoiy-iqtisodiy mexanizmlari.....	325
Narziyeva Dilafiruz Muxtorovna	
Davlat budjetining soliqsiz daromadlari shakllanishini takomillashtirish yo'llari.....	330
O'ktamova Nargiza Narzulla qizi	
Mamlakatimizda sanoat ishlab chiqarishi korxonalarining rivojlanish holati tahlili.....	334
Olimov Maqsudjon Komiljon o'g'li	
Moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobotni moliyaviy hisobotning xalqaro standartlar talablari asosida tuzish.....	339
Pardayeva Zulfizar Alimovna	
Raqamlashtirish sharoitida qo'shma korxonasi faoliyatining tahlili.....	343
Rashidov Jamshid Xamidovich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanishida oilaviy tadbirkorlikning o'rni.....	348
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Saloxiddinov Zuxriddin Nuriddin o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida xizmat ko'rsatishning ilmiy asoslari.....	352
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida telekommunikatsiya sohasini rivojlantirish ilmiy asoslari.....	356
Toshmatov Salohiddin Zayniddinovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalarni joriy etishning huquqiy masalalari.....	360
Turg'unov Saloxiddin Jamol o'g'li, Mirzayeva Mohidil Vohidovna	
Zamonaviy sharoitlarda korxonalarning moliyaviy baqarorligini yaxshilash masalalari	366
Usmanova Guljahon Ulug'bek qizi	
Franshizalarni jalb qilishda davlat boshqaruvi tizimida marketing tadqiqotlarining ahamiyati	371
Xodjayev Anvar Rasulovich	



Transport Decarbonization Strategy.....	377
Yarashova Vasila Kamalovna, Muradov Bekzod Xidirnazar ugli	
Temir yo'l transportida ishlab chiqarish faoliyatining iqtisodiy samaradorligini oshirish	382
Yermatova Dilnoza Axmadjonovna	
Iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari	387
Yuldashev Xusniddin Abdullayevich	
Issiqlik ta'minoti xizmatlarini ko'rsatish samaradorligi va sifatini baholash ko'rsatkichlari tizimi	390
Abdulaziz Abdumo'minovich Matro'ziyev	
Issiqlik ta'minoti xizmatlari sifatiga ta'sir etuvchi omillar va ularni baholash	394
Abdulaziz Abdumo'minovich Matro'ziyev	
Jismoniy shaxslarning mol-mulkiga soliq solishni takomillashtirish.....	399
Abdullayev Zafarjon Alijonovich, Zaydullayev Abduhabib Boliqul o'g'li	
Sug'urta tashkilotlarida hisob siyosatini ishlab chiqishning ahamiyati.....	404
Abduraimova Maftunaxon Axmatovna	
Bank risklarini boshqarishning xalqaro tajribalari.....	409
Abdurasulov Jaxongir Abduvaliyevich	
Tadbirkorlik subyektlari ijtimoiy ma'sulligini ta'minlash mexanizmining amal qilish darajasi	416
Bayisbayev Javlon Nurlanovich	
Qishloq aholisining qishloq xo'jaligida bilim va innovatsiyalarni o'zlashtirishga ta'sir etuvchi omillarni iqtisodiy baholash (Samarqand viloyati misolida).....	421
Bozorova Lobar Nuralevna	
Направления совершенствования инновационных стратегий в деятельности промышленных предприятий	427
Дониерова Зухрабону Алишер кизи	
Mol-mulk solig'ining korxonalar faoliyatiga ta'siri.....	432
Qudiyarov Kishibay Ramatullayevich	
Banklar reytingini aniqlash va barqarorligini ta'minlashning ustuvor yo'nalishlari.....	438
Maxmudov Omon Tuxtayevich	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida tijorat banklarining aktiv va passiv operatsiyalarini innovatsion usullar orqali boshqarishni takomillashtirish	442
Mo'minova Ma'suda Baxtiyarovna	
Auditorlik tekshiruvini dasturiy ta'minot asosida tashkil etish: muammo va yechimlar.....	447
Nazarova Kamola Sattoral qizi	
Ishlab chiqarish infratuzilmasini rivojlantirishning davlat tomonidan tartibga solish konsepsiyasi.....	453
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich	
O'zbekiston Respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning ahamiyati hamda uni rivojlantirish istiqbollari.....	460
Nurullayeva Shaxnoza, Saydullayeva Saodat	
Tijorat banklari inson kapitali samaradorligini baholashda KPI ko'rsatkichlaridan foydalanish mexanizmlari	467
Turaeva Mastura Kurbanovna	
Сущность и особенности инвестиционно-строительного процесса	471
А. Бектемиров, Б.М. Абдувалиев	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarni boshqarishning dolzarb masalalari.....	478
Saidov Hayotjon Raxmatulloyevich	
Tijorat banklarida kredit operatsiyalari hisobini takomillashtirish.....	482
Sa'dullayeva Asalxon Muzaffarovna	
Ko'p tarmoqli fermer xo'jaliklarining raqobatbardoshlikni baholash usullari	485
Abdulloyev Asliddin Junaydullayevich, Teshayev Mirolim Djumayevich	
Tadbirkorlik subyektlarida soliq yukini optimallashtirish mexanizmi	490
To'xsanov Qudratillo Nozimovich	



Davlat sektorida ichki audit tadbirlarini umumiy rejalashtirish	495
Xamidova Z. U.	
Aholi moliyaviy savodxonligini oshirish va uning ahamiyati.....	501
Xudayarova Xurshida Abdunazarovna	
Kambag'allikni qisqartirishning xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	505
Xudoyberdiyev Jamshid Juraboy o'g'li	
Oliy ta'lim muassasalarida buxgalteriya hisobi va ichki auditni takomillashtirish	511
Shaymatova Nargiza Ashurovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida sug'urta xizmatlari.....	516
Shodmonova Odina G'ofur qizi	
Fuqarolar davlat pensiya ta'minoti tizimining amaldagi holati tahlili.....	520
Sholdarov Dilshod Azimiddin o'g'li	
Aholiga bank xizmatlari ko'rsatishning ijtimoiy ahamiyati.....	525
Eldor Uskanov	
Innovatsion boshqaruvning ilg'or xorijiy tajribalari	530
Yusupova Jamila Karamatdinovna	
Neft-gaz korxonalari moliyaviy-iqtisodiy faoliyati natijalari tahlili ("O'ZBEKNEFTGAZ" AJ misolida)	534
Umurzoqov Jamoliddin Sherbekovich	
Korxonalarda savdo marketing faoliyati samaradorligini baholash	541
Sobirov Azizbek Avzbekovich	
Moliyaviy firibgarliklarga qarshi kurashishda raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari.....	548
Gadaev Ismat Yadgarovich	
Hududlarda islom iqtisodiyoti tamoyillari asosida amalga oshirilgan investitsion loyihalar: to'siqlar va yechimlar	551
Irgasheva Gulbahor Sodiqovna	
O'zbekistonda investitsiyalardan samarali foydalanish asosida oziq-ovqat sanoati samaradorligini oshirish yo'llari	554
Kobilova Nasiba Xurramovna	
Foreign Economic Relations as a Factor of Effective Functioning of the Economy	561
Bakhodurova Sulkhiya Azizkhodjaevna, Li Marina Rudolfovna, Mukhtarova Donata Ravshanbekovna, Romashkin Roman Anatolyevich	
Modern Approaches to the Organization and Development of the Consumer Services Market	566
Musyeva Shoira Azimovna	
Ishlab chiqarish siklini qisqartirishning iqtisodiy samaradorligi.....	570
Odina Nabiyeвна Tuychiyeva, Nazarova Latofat Toirjon qizi	
Asalarichilik mahsulotlari bozorida marketing strategiyasini amalga oshirish.....	575
Rashidova Xadicha Tursunalievna	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida bank faoliyatini iqtisodiy-matematik modellashtirish yo'llari	581
Raxmanov Mexridin Sindarovich	
Korporativ boshqaruv amaliyoti bo'yicha hisobot tuzish bo'yicha xorijiy tajriba	586
Tashmatov Rustam Xusanovich	
Iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari	592
Yuldashev Xusniddin Abdullayevich	
Iqtisodiyotda turizm o'rnini statistik baholash uslubiyoti.....	595
Zilola Jumanova	
Финансовые риски в исламском финансировании для внедрения в Республики Узбекистан	602
Абдуллоев Фуркат Олимджонович	
Блокчейн-технология и информационная безопасность в цифровой экономике Узбекистана.....	607
Кадиров Алишер Исмаилович	
Цифровая платформа как инструмент трансформации бизнес-процессов	611
Раупов Жамшид Рашидович	



O'zbekistonda zamonaviy kabel va sim mahsulotlari ishlab chiqaruvchi korxonalar faoliyatiga nazar.....	617
Rashidova Odina Olimjon qizi	
Современные тенденции развития валютных отношений в Узбекистане	622
Камалов Камолатдин Кахрамонович	
Sug'urta sohasining O'zbekiston iqtisodiyotidagi o'rni	626
Sharobiddinov Akramjon Goyibbayevich	
Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning xorij tajribasi va undan O'zbekistonda foydalanish yo'nalishlari	630
Fayziyeva Aziza Azamat qizi	
Modeling the Stackelberg strategy in a linear model (linear city) Hotelling.....	635
Musayeva Shaira Azimovna, Usmonova Dilfuza Ilkhomovna	
Mulkning kapitallashuvi darajasini iqtisodiy jihatdan amalga oshirish samaradorligini baholash uslublari.....	644
Norboyev Odil Abrayevich	
Tijorat banklarining kredit portfelini amaliy holati va ekonometrik tahlillari: ATB "Aloqabank" misolida.....	649
Norov Akmal Ruzimamatovich, Norova Nozima Nabiyeвна	
O'zbekistonda "yashil iqtisodiyot" muhitida kreditlash va moliyalashtirish imkoniyatlari	654
Taxir Urkinbayev	
Budjet tashkilotlarida ichki nazorat tizimini tashkil qilishning xususiyatlari.....	658
Abduraxmanov Ramazon Abdullayevich	
Chinese Commercial Banks Experience in Asset Diversification	663
Uktamova Nozima Narzulla kizi	
Sanoat taraqqiyotida ishlab chiqarish korxonalarini ustuvor rivojlantirish istiqbollari.....	667
Yadgarov Akram Akbarovich	
Анализ деятельности коммерческих банков Узбекистана по кредитованию физических лиц.....	673
Базарова Нигора Равшановна	
Mahalliy va xorijiy investitsiyalarni jalb etishning innovatsion jarayonlarga ta'sirini baholash.....	684
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalarning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari	689
Kuziyeva Nargiza Ramazanovna, Xusanov Faxriddin Jamoliddin o'g'li	
Tashqi mehnat migratsiyasi.....	694
O. N. Djurayev	
Raqamli iqtisodiyotda sanoat tarmog'ining davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishini baholash	699
Otaboyeva Dildora	
Nobank kredit tashkilotlarining moliyaviy xizmatlari sifatini oshirishning xorijiy mamlakatlar tajribasi	705
Raimov Xurshid Muxtorovich	
Tijorat banklarida moliyaviy injiniringni qo'llash istiqbollari	711
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich	
O'zbekiston Respublikasi moliya bozorida tijorat banklari faoliyati: muammo va yechimlar	716
Toymuxamedov Ibroxim Rixsiboevich, Jumaev Islombek Akram o'g'li	
Agrar ta'lim tizimida boshqaruv samaradorligini oshirish yo'llari	723
Boltayev Nurali Shiramatovich, Beglayev Uchqun Xurramovich, Abdiyev Izzat Risqiboyevich	
O'zini o'zi band qilgan shaxslardan olinadigan soliqlarni takomillashtirish orqali yashirin iqtisodiyotni jilovlash masalalari	731
Davranov Iskandar Jumayevich	
Iqtisodiy konsentratsiyalarni tartibga solish va nazorat qilishni takomillashtirish.....	738
Luqmanov Sharifxon A'zam o'g'li	
Role of Private and Public Kindergartens in Early Childhood Development	744
Makhmudova Munisakhon Abbos qizi	
"Yashil" enegriya quvvatlarini barpo etish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash asosi sifatida.....	749
Muminova Elnoraxon Abduraimovna, Umarova Dilnoza Oybek qizi	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda CVP-tahlilni tashkil etishning muammoli jihatlari	754
Qlichev Baxtiyor Pardayevich	



Korxonada likvidlik riskini minimallashtirish orqali uning moliyaviy barqarorligini saqlab qolish	759
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Развитие международных торгово-экономических связей Республики Узбекистан	766
Ким Татьяна Валерьевна, Гофуржонов Шахрибону Бахромжон кизи	
Kapital qurilishni boshqarish samaradorligini oshirishning dolzarb masalalari	774
A. Bektemirov, M. U. Sarimsoqov	
O'zbekiston mehnat bozorida yoshlarning ish bilan bandlik darajasini oshirish.....	780
Mambetjanov Qahramon Qurbandurdiyevich, Bahromov Shahzod Fazliddinovich	
Роль имиджа в улучшении инвестиционной привлекательности высших учебных заведений.....	787
Жанзаков Бекзот, Жонузиков Мирзабек	
Innovatsion kichik tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash bo'yicha xorij tajribasi va uni mamlakat iqtisodiyotida qo'llash imkoniyati.....	795
Toshaliyeva Saodat Toxirovna, Eshqulova Dilorom Abduravupovna	
Перспективы развития банковского сектора в Узбекистане для иностранных туристов	802
Муминов Шахзод Низомиддинович, Каримова Азиза Махомадризовна	
Innovatsion faoliyat moliyaviy modellari va mexanizmlarini rivojlantirishning konseptual asoslari	806
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
Qishloq xo'jaligi tarmoqlarini innovatsion rivojlantirish bo'yicha xorijiy tajribalar va ulardan respublikamizda samarali foydalanish yo'llari	814
Ishniyazov Baxrom Normamatovich	
Turistik xizmatlarining o'ziga xos xususiyatlari va marketing tadqiqotlari.....	819
Berdiqulova Iroda Rayimqulovna	
Qoraqalpog'iston qishloq xo'jaligi: asosiy muammolar va rivojlanishining ustuvor yo'nalishlari	823
Yeshimbetov Uktamjon Xudaybergenovich	
Iqtisodiyotning erkinlashtirilishi sharoitlarida kichik biznes sektori rivojlanishining imkoniyatlari.....	832
Botirova R. A., Sirojiddinov I. Q.	
Kriptoalyuta va blokcheyn tadqiqotlari: tendensiyalar va istiqbollar	835
Berdiqulov Jurabek	
Bank risklarni monitoring qilish tizimini takomillashtirish	837
Hamroyev Sherzod Axtamovich	
O'zbekiston hududlariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda ko'p qavatli "yashil" fermer xo'jaliklarini tashkil etishning ahamiyati	843
Turdimuratova Aziza Alisherovna	
Surxondaryo viloyatining mahalliy budjet daromadlarini oshirish yo'llari va uni arima modeli asosida prognozlash.....	846
Abdunazarova Shahnoza Norqo'chqor qizi	
Qishloq xo'jaligi tarmog'ining mamlakat iqtisodiyotidagi o'rni va undagi tarkibiy o'zgarishlarni statistik baholash.....	856
Zakirova Umida Maxamadaminovna	
O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatish korxonalarining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati	863
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
Turizm bozorini rivojlantirishda mehnat bozorining tutgan o'rni va ahamiyati	872
Berdiqulova Iroda Rayimqulovna, Berdikulov Jurabek	
Проблемы расчета определения и планирования прибыли предприятий в условиях модернизации экономики	876
Алиева С.С.	



KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI VA UNDAN O'ZBEKISTONDA FOYDALANISH YO'NALISHLARI

Fayziyeva Aziza Azamat qizi

Termiz davlat universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya: Kichik va o'rta korxonalar Xitoy iqtisodiy o'sishining harakatlantiruvchi kuchi bo'lib, mamlakatdagi barcha korxonalarning qariyb 97 foizini tashkil qiladi. Ular bandlik imkoniyatlarini ta'minlash, yangi biznesni jalb qilish orqali bozorni faol ushlab turish va yirik firmalarga nisbatan raqobatbardoshlikni saqlashda muhim rol o'ynaydi. Kichik va o'rta korxonalarning Xitoy iqtisodiyoti uchun ahamiyati katta. Xususiylar kichik va o'rta korxonalar iqtisodiyotga ulkan hissa qo'shishadi, xususan, ular soliqlarning 50 foizini, YalMning 60 foizini, texnologik innovatsiyalarning 70 foizini, shahar va qishloqlardagi bandlikning 80-90 foizini tashkil qiladi.

Kalit so'zlar: kichik va o'rta biznes, bandlik, YalM, soliqlar, texnologik innovatsiya, ijtimoiy innovatsiya.

Abstract: Small and medium-sized enterprises are the driving force behind China's economic growth, accounting for nearly 97 percent of all enterprises in the country. They play an important role in providing employment opportunities, keeping the market active by attracting new business and maintaining competitiveness against large firms. Small and medium-sized enterprises are of great importance to the Chinese economy. Private small and medium-sized enterprises make a huge contribution to the economy, in particular, they account for 50% of taxes, 60% of GDP, 70% of technological innovations, and 80-90% of employment in cities and villages.

Key words: small and medium business, employment, GDP, taxes, technological innovation, social innovation.

Аннотация: Малые и средние предприятия являются движущей силой экономического роста Китая, на их долю приходится около 97 процентов всех предприятий страны. Они играют важную роль в обеспечении возможностей трудоустройства, поддержании активности рынка за счет привлечения нового бизнеса и поддержания конкурентоспособности по сравнению с крупными фирмами. Малый и средний бизнес имеет большое значение для китайской экономики. Частные малые и средние предприятия вносят огромный вклад в экономику, в частности, на их долю приходится 50% налогов, 60% ВВП, 70% технологических инноваций, 80-90% занятости в городах и селах.

Ключевые слова: малый и средний бизнес, занятость, ВВП, налоги, технологические инновации, социальные инновации.

KIRISH

Xitoyda kichik va o'rta korxonalar (KO'B) so'nggi yigirma yil ichida tez va barqaror o'sishga erishdi. Bunday o'sish Xitoyning iqtisodiy rivojlanishiga tobora ko'proq hissa qo'shdi.

Xitoyda kichik va o'rta korxonalarning aksariyati so'nggi 15 yil ichida paydo bo'lgan. 1980-yillarda Xitoy rahbari Deng Syaopin tomonidan boshlangan bozorga yo'naltirilgan islohotlarning bir qismi sifatida Xitoyning bozor iqtisodiyotiga ochilishi bilan xususiylar kichik va o'rta korxonalar nihoyat mamlakat iqtisodiy rivojlanishi uchun muhim ahamiyatga ega bo'ldi.

Xitoyda davlat korxonalari (DK) ishtirokida amalga oshirilgan iqtisodiy islohotlar 2004-yil oxirigacha yirik davlat korxonalari tezda kichik va o'rta nodavlat korxonalarga aylandi. Shu bilan birga, ko'proq kichik va o'rta korxonalar ko'paydi, bu esa nodavlat korxonalari rag'batlantirish siyosatini amalga oshirishga turtki bo'ldi. O'shandan beri shahar jamoa korxonalari, shahar va qishloq korxonalari (TVE), xususiylar va o'z-o'zini ish bilan ta'minlash sektori bilan bir qatorda, butun Xitoy bo'ylab ko'payib, gullab-yashnamoqda.



ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Kichik biznes va tadbirkorlikning hudud iqtisodiyotini rivojlantirishdagi o'zni va ahamiyati haqida xorijlik iqtisodchi olimlardan Donald L.S., Philip M.V. ^[1], N. Bach ^[2], Maria Rio Rita¹, Sugeng Wahyudi, Harjum Muharam, Andrew Thomas Thren, Robiyanto Robiyanto ^[3], Bennett, D.L. ^[4] kabi olimlar o'z ilmiy ishlarida yoritib berishgan.

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini rivojlantirishning mamlakat iqtisodiyotidagi ahamiyati haqida MDH davlatlaridagi olimlardan B.A. Ганский ^[5], Буров В. Ю. ^[6], Н. Ю. Никитина, С. М. Корунов, А. А. Яшин, И. Д. Опарин ^[7], Забродская Н. Г. ^[8], Забродская Н.Г., Круглик В.М. ^[9] va boshqalar o'z ilmiy ishlarida to'xtalib o'tishgan.

Kichik biznesning iqtisodiy ahamiyati mintaqaviy tahlilini respublikamizdagi iqtisodchi olimlardan Xolmirzayev A.X. ^[10], Ergasheva Z.Sh. ^[11], Eshmirzayev N.M., Tojiboyev O.O. ^[12], Melibayeva G.N. ^[13], Sayfullayev S.N. ^[14], Abdulqosimov H.P., Qulmatov A.A. ^[15], G'oyibnazarov B.K., Rahmonov H.O., Otajonov Sh.I., Almatova D.S. ^[16], Abdurashidova M.S., Zagrabelskaya V.M. ^[17] kabi olimlar o'rganishgan.

NATIJALAR VA MUNOZARA

Xitoyda kichik va o'rta biznes ta'rifi juda murakkab va boshqa mamlakatlar tasniflaridan farq qiladi. Ko'pgina mamlakatlar bilan taqqoslaganda, kompaniyani kichik biznes sifatida tasniflash uchun xodimlar soniga e'tibor qaratadigan bo'lsak, Xitoy qaysi korxonalar kichik biznes subyektlari ekanligini tasniflash uchun "Kichik va o'rta biznesni rag'batlantirish" qonunidan foydalanadi. Ushbu qonunga ko'ra, tasniflash sanoat, aktivlar, xodimlar soni va sotishga bog'liq.

Misol uchun, chakana savdo sohasidagi biznesni kichik kompaniya sifatida tasniflash uchun yuzdan kam xodim va 10 million RMB dan kam daromadga ega bo'lishi kerak. Chakana savdo kompaniyasi yuz nafar xodimdan oshsa va yiliga 10 million RMB dan ortiq daromad olishni boshlaganda, u o'rta korxona hisoblanadi.

Qurilish sohasida ishlaydiganlar uchun 600 dan kam ishchilar, 40 million RMB dan kam aktivlar va 30 million RMB dan oshmaydigan daromad kompaniyani kichik va o'rta biznesni rag'batlantirish to'g'risidagi qonunga muvofiq kichik deb hisoblashlari kerak.

Iqtisodiy Hamkorlik va Taraqqiyot Tashkilotiga (OECD) a'zo bo'lgan Amerika Qo'shma Shtatlari va Yevropa Ittifoqi davlatlari kabi mamlakatlarda kichik va o'rta korxonalar ko'pincha ishlaydigan xodimlar soniga qarab tasniflanadi. Odatda, kichik va o'rta biznes korxonalari uchun yuqori chegara 200 nafar xodimni tashkil qiladi.

Xitoyda 300 dan kam xodimga ega kichik firmalar iqtisodiyotning katta qismini tashkil qiladi. Bu korxonalar yaratilayotgan ish o'rinlarining qariyb 75 foizini va eksportning 68 foizini tashkil etadi. Xitoyda 2018-yilni kichik biznes yili deb ham atash mumkin, chunki aynan shu yilda mamlakatda yangi biznes yaratish rekord darajaga yetdi, har kuni o'rtacha 18 000 ta kompaniya tashkil etildi. Kichik va o'rta biznesdagi o'sishning asosiy sabablaridan biri hukumatning tijoratni ro'yxatga olish tizimini doimiy takomillashtirish bilan bog'liq.

Bandlikdan tashqari, kichik va o'rta korxonalar texnologiya sohasidagi asosiy korxonalardir. So'nggi bir necha yil ichida yuz minglab texnologik kichik va o'rta korxonalar ro'yxatga olindi, bu esa yuqori texnologiyali ishlab chiqarish sektorining uzluksiz o'sishiga hissa qo'shdi.

Ammo mahalliy KO'B korxonalari bozorni egallagan yagona o'yinchi emas. Xorijiy korxonalar Xitoyda kichik va o'rta biznes bozorini keng o'sish imkoniyatlariga ega bo'lgan jozibador istiqbol sifatida ko'rishadi. Xorijiy investorlar doimiy ravishda Xitoy bozoriga kirish va KO'K tashkil etish yo'llarini izlamogda. Shu bilan birga, mamlakatning "Bir belbog', bir yo'l" global iqtisodiy strategiyasidan so'ng, yirik firmalar va mahalliy KO'B korxonalari chet el bozoriga kirishda yordam berish uchun xorijiy biznes bilan o'zaro aloqalar va hamkorlikka intilmoqda.

Kichik va o'rta korxonalar Xitoy iqtisodiyotining asosidir. Shunday qilib, hukumat turli soliqlarni kamaytirish va moliyaviy yordam taklif qilish orqali yordam ko'rsatishda davom etmoqda. Malakali tadbirkorlik subyektlariga kreditlarni to'lash va kreditni qo'llab-quvvatlash uchun kengaytmalar ham beriladi.

2020-yilda COVID-19 avj olgan paytda hukumat kichik va o'rta korxonalarga hatto biznes egalari kafolat bera olmagan taqdirda ham kredit olish uchun ariza berishni osonlashtirdi. Bundan tashqari, Xitoy kichik va o'rta korxonalarning yukini engillashtirish uchun ishchilarning ijtimoiy va jamg'arma sug'urtasiga ish beruvchi badallaridan voz kechish orqali ularga yordam berdi.

Hukumat tomonidan kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlashning ba'zi usullarini quyidagi rag'batlantirishlarni ko'rish mumkin:

■ Daromad solig'i siyosati

Yillik foydasi 30 000 RMB dan kam bo'lganlar uchun kichik va o'rta korxonalar uchun daromad solig'i stavkasi 33 foizdan 18 foizga tushirildi. 30 000 RMB dan yuqori, lekin 100 000 RMB dan kam bo'lganlar uchun 27% soliq stavkasi qo'llaniladi, bu avvalgi standart stavkalardan hali ham past.



■ Talabga ega korxonalar

Biznesi zamonaviy texnologiyalarga asoslangan kichik va o'rta biznes subyektlari ikki yil muddatga korxonalar daromad solig'idan ozod qilinadi. Telekommunikatsiya, transport va IT xizmatlari bilan shug'ullanuvchilar uchun bir yillik soliq imtiyozlari qo'llanilishi mumkin.

Ishsiz ishchilarni ish bilan ta'minlaydigan malakali ish agentliklari uch yilgacha soliq imtiyozlari olish huquqiga ega bo'lishi mumkin.

Xitoy hukumati, shuningdek, davlat banklarini faqat kichik va o'rta biznesga xizmat ko'rsatish uchun maxsus bo'limlar yaratishga undadi. Shuningdek, banklardan qishloqlardagi kichik biznes subyektlariga xizmat ko'rsatishni kengaytirish uchun shaharlardagi sho'ba filiallarini ko'paytirish talab qilindi.

O'tgan yillarda kredit olishdagi qo'shimcha to'lovlar ba'zi kichik biznes subyektlarni moliyalashtirish uchun ariza berishdan to'sqinlik qildi. Kichik va o'rta korxonalarni kredit olish uchun ariza berishga jalb qilish uchun Xitoy bank faoliyatini tartibga solish komissiyasi asossiz to'lovlarni bartaraf etish, xizmat to'lovlari standartlashtirish va moliyaviy maslahat to'lovlari nazorat qilish tartibini joriy qildi.

Yangi tashkil etilgan korxonalarga kapital va kreditlardan kengroq foydalanish imkoniyatini berish uchun kichik va o'rta biznesni moliyalashtirishning muqobil manbalari ham ochildi. Xususi moliyalashtirish uchun aktsiyadorlik kapitali, lizing va faktoring kabilar mashhur variantlarga aylandi.

Siyosat Xitoyda kichik biznes uchun bir nechta soliq imtiyozlarini kengaytirishni nazarda tutadi. Bularga quyidagilar kiradi:

Xizmat ko'rsatish sohasida qo'shilgan qiymat solig'ini (QQS) qo'shimcha chegirib tashlash siyosatini kengaytirish. 2022-yilda ishlab chiqarish va maishiy xizmat ko'rsatish sohalarida soliq to'lovchilardan chegirib tashlanadigan daromad solig'i soliq solinadigan summadan mos ravishda 10 foiz va 15 foiz miqdorida ushlab qolinishda davom etadi.

2019-yilda hukumat tomonidan kichik biznesning soliq yukini kamaytirish maqsadida "6ta soliq va ikkita yig'im" siyosati o'tkaziladi. Bundan asosiy maqsad kichik biznesning soliq yukini 50% miqdorda kamaytirish edi.

"Olti soliq" quyidagilardan iborat:

- Resurs solig'i
- Shaharlarni saqlash va qurilish solig'i
- Mulk solig'i
- Shahar yerlaridan foydalanganlik uchun soliq
- Shtamp yig'imi (qimmatli qog'ozlar bilan operatsiyalar bo'yicha shtamp yig'imi bundan mustasno)
- Qishloq xo'jaligi erlarini egallaganlik uchun soliq

"Ikki to'lov" quyidagilardan iborat:

- Ta'lim uchun qo'shimcha to'lovlar
- Mahalliy ta'lim uchun qo'shimcha to'lovlar

Ushbu soliq imtiyozi dastlab 2019-yil 1-yanvardan 2021-yil 31-dekabrgacha amalda bo'lgan va faqat kichik miqyosdagi QQS to'lovchilariga nisbatan qo'llaniladi. Siyosat endilikda xizmat ko'rsatish sohasida munosib kichik past rentabelli korxonalar va yakka tartibdagi sanoat va tijorat sohalarini ham qamrab olish uchun kengaytirildi.

Soliqlarni kamaytirishga qo'shimcha ravishda, hukumat Xitoyda kichik biznesni qo'llab-quvvatlash bo'yicha bir nechta fiskal choralarni belgilaydi, jumladan:

- mamlakatda ishsizlik darajasini qisqartirishga va doimiy ish bilan ta'minlashga hissa qo'shgan korxonalar uchun ishsizlik va barqaror ishni qayta tiklash uchun inklyuziv sug'urta polisini kengaytirish va kichik va o'rta biznesning daromadlilik koeffitsiyentini 60 foizdan maksimal 90 foizga oshirish;
- banklarga 2021-yilda majburiy zahira normasining (RRR) ikki marta kamayishi natijasida bo'shatilgan 2,2 trillion yuan (348,8 milliard AQSh dollari) mablag'larini to'g'ri taqsimlashga yo'naltirish.

Xitoyda kichik biznes uchun eng yaxshi idealar sifatida quyidagilar tan olinadi:

1. Avtomatlashtirishni boshqarish mahsulotlari:

Xitoyda kichik biznes sanoatni avtomatlashtirishni boshqarish mahsulotlarini sotadigan birinchi raqamli texnologiya kompaniyasidir.



2. Qo'shimcha ta'lim

Xitoyda qo'shimcha ta'lim bozori juda yaxshi rivojlangan. Maktabdan keyin xususiy repetitorlik xizmatlari, talabalar va ishchilarga onlayn darslar berish shular jumlasidandir.

3. Import va eksport

Savdoni o'z ichiga olgan kichik biznes ko'pincha muvaffaqiyatli bo'ladi, chunki ular butun dunyo bo'ylab qo'shimcha biznes imkoniyatlarini yaratishga yordam beradi. Xitoy dunyodagi eng yirik tovarlar eksportchisi va importchisi bo'lganligi sababli, mamlakatda foydali import va eksport biznesini yaratish osonroq.

4. Farmatsevtika

Xitoyda farmatsevtika sanoati katta va yuqori daromadli. Bundan tashqari, Xitoyda korxonalar arzon ishchi kuchi va xom ashyoga ega. Biroq, Xitoyda farmatsevtika mahsulotlarini sotish korxonalardan tegishli litsenziyani olishlarini talab qiladi.

5. To'g'ridan-to'g'ri marketing

To'g'ridan-to'g'ri marketing – bu kichik biznes uchun eng yaxshi imkoniyatlardan biri, chunki u ishonchli va nisbatan kam xarajatlarga ega.

Bu biznes muvaffaqiyatli bo'lishi uchun mijozlar bilan yaxshi muloqot qilish va asosiy aloqalarni rivojlantirishni talab qiladi. Ba'zi korxonalar xalqaro biznesning Xitoy bozori bilan samarali muloqot qilishiga yordam berishga e'tibor qaratadi, boshqa korxonalar esa Xitoy korxonalarining xalqaro bozorlar bilan samarali muloqot qilishiga yordam beradi. Ikkala biznes yo'nalishi ham foydali bo'lishi mumkin.

XULOSA

Xitoy hukumati kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlashning turli usullaridan foydalanadi. Birinchidan, 2003 yil yanvar oyida qabul qilingan kichik va o'rta biznesni rag'batlantirish to'g'risidagi qonun kichik va o'rta korxonalarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash uchun asos yaratadi. Ushbu qonunga ko'ra, hukumat kichik va o'rta korxonalarning qonuniy investitsiyalarini va ularning investitsion daromadlarini himoya qiladi.

Uchinchidan, hukumat 2006-yilda kichik va o'rta biznesni rivojlantirish loyihasini e'lon qildi. Uning maqsadlari quyidagilardan iborat edi:

- a. KO'B uchun ro'yxatga olish tizimini soddalashtirish;
- b. KO'Kning ijtimoiy xizmat ko'rsatish tizimini rivojlantirish;
- d. Kichik va o'rta biznes sohasidagi islohotlarni davom ettirish;
- e. KO'B o'qitishni kuchaytirish;
- f. Innovatsion qobiliyatni yaxshilash;
- g. Kichik va o'rta korxonalarni moliyalashtirishdagi qiyinchiliklarni hal qilish;
- h. KO'B subyektlarini to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni rag'batlantirish orqali offshorlarni kengaytirishni rag'batlantirish va boshqalar;
- i. Kichik va o'rta korxonalar ustidan umumiy nazoratni yaxshilash

Mamlakatimizda ham kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirish borasida qator ishlar amalga oshirilmoqda, lekin ayrim muammolar ham mavjud. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sohasidagi asosiy muammolar hali ham ko'rib chiqilmoqda:

- o'z va qarzga olingan moliyaviy resurslarning etishmasligi, buning natijasida kichik korxonalar zamonaviy va yuqori texnologiyali uskunalarni sotib olish imkoniyatiga ega emas;
- tadbirkorlik faoliyatini amalga oshirish uchun yer uchastkalarini olish, shuningdek, muhandislik-kommunikatsiya tarmoqlariga ulanishdagi muammo va qiyinchiliklar;
- kichik innovatsion sanoat ishlab chiqarishini shakllantirish va rivojlantirishni rag'batlantiruvchi uzoq muddatli kreditlar olishdagi qiyinchiliklar;
- kichik biznes mahsulotlarini mintaqaviy va jahon bozorlariga olib chiqish mexanizmlarining samarasizligi, shuningdek, iqtisodiyotning ayrim tarmoqlarida tashqi bozorda raqobatning murakkabligi va tashqi bozorlarga chiqish muammolari;



- axborot tizimlari, marketing, menejment va logistika xizmatlarining yetarli darajada rivojlanmaganligi; sug'urta kompaniyalari, auditorlik firmalari, savdo uylari, konsalting ofislari, biznes markazlari, biznes-inkubatorlar kabi bozorga xizmat ko'rsatuvchi infratuzilma obyektlarini talab darajasida emasligi;
- sotish bozorlarining, shuningdek, xomashyo va materiallar bozorlarining yetarli darajada rivojlanmaganligi;
- kichik biznesda band bo'lganlarning kasbiy va malaka darajasining pastligi;
- kichik korxonalarning raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqarishni ta'minlaydigan zamonaviy texnologik uskunalar bilan ta'minlanmaganligi.

Shu bilan birga, bank sohasida hal etilmagan muammolar mavjud, aksariyat tadbirkorlar kreditlash stavkalari va bank operatsiyalari uchun komissiya yig'imlarining yuqoriligini, xususan, taqdim etilgan hujjatlarni kredit komissiyasi tomonidan ko'rib chiqilishi uchun qo'shimcha yig'imlar undirilishini ta'kidlashmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Donald L.S., Philip M.V. Experiences in entrepreneurship and small business management. Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey 07632.
2. N. Bach Small Business Investment: The Importance of Financing Strategies and Social Networks. September 2020 International Journal of Finance & Economics.
3. Maria R. R., Sugeng W., Harjum M., Andrew T. T., Robiyanto R. The role of entrepreneurship oriented finance in improving MSME performance: The demand side of the entrepreneurial finance perspective. Scopus Business, Management and accounting. DOI: <http://dx.doi.org/10.22201/fca.24488410e.2022.3217>
4. Bennett, D.L., 2019a. Infrastructure investments and entrepreneurial dynamism in the U.S. Journal of Business Venturing 34, 105907. <https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2018.10.005>
5. В.А. Ганский Основы бизнеса и предпринимательства: учебно-методический комплекс для студентов спец. 1-03 02 01 / В.А. Ганский, под общ. ред. канд. экон. наук, доц. И.В. Зеньковой. – Новополюк: ПГУ, 2011. – 284 с.
6. Буров В. Ю – Основы предпринимательства : Часть III, Практика малого бизнеса. учебное пособие; Забайкал. гос. ун-т. – Изд. 2-е, доп. и перераб. – Чита, ЗабГУ, 2018- 284с. ISBN 978-5-9293-1662-3
7. Н. Ю. Никитина, С. М. Корунев, А. А. Яшин, И. Д. Опарин Предпринимательство учебное пособие /; Министерство науки и высшего образования Российской Федерации, Уральский федеральный университет. – Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2020. – 256 с.: ил. – 100 экз. – ISBN 978-5-7996-3107-9. – Текст: непосредственный. ISBN 978-5-7996-3107-9
8. Забродская Н.Г. Предпринимательство. Организация и экономика малых предприятий Учебник Москва Инфра-М 2019.
9. Круглик В.М. Экономика малого бизнеса и предпринимательства: учебное пособие Москва ISBN: 978-985-7034-46-8 2012.
10. Xolmirzayev A.X. Сущность деятельности малого бизнеса и важность развития "Экономика и социум" №7(86) 2021 www.iupr.ru
11. Ergasheva Z.Sh. Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishda ijtimoiy-iqtisodiy omillarni takomillashtirish. Science and innovation International scientific journal. Vol.1, Iss. 7. 2022-y. 57-60 betlar.
12. Eshmirzayev N.M, Tojiboyev O.O. Kichik biznes korxonalarini investitsiyalar yordamida rivojlantirish yutuqlari. Proceedings of International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences Hosted online from Toronto, Canada. 5 th March, 2023. 152-157 pages.
13. Melibayeva G.N. O'zbekiston sharoitida kichik biznesni investitsiyalashning o'ziga xos xususiyatlari. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. Vol.1, Iss. 5, 2021 y., 640-645 pages.
14. Sayfullayev S.N. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikga kiritilgan investitsiyalarni statistik baholash. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. Vol.1, Iss. 4, 2021-y., 252-258 pages.
15. Abdulqosimov H.P., Qulmatov A.A. O'zbekistonda kichik biznes sohasida oilaviy tadbirkorlikning o'rni va uni rivojlantirish yo'llari. Monografiya. –T.:Universitet, 2015. –126 b.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.



Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.